

Філософія права

УДК 343.353

Гончарук Дмитро Ігорович

*науковий співробітник наукового центру проблем виховання
добročесності та запобігання корупції у секторі безпеки та оборони
Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського*

Гончарук Дмитрий Игоревич

*научный сотрудник научного центра проблем воспитания добродетели и
предотвращения коррупции в секторе безопасности и обороны
Национальный университет обороны Украины имени Ивана Черныховского*

Honcharuk Dmytro

*Researcher at the Scientific Center for Integrity Education and
Corruption Prevention in the Security and Defense Sector
National University Defense of Ukraine named after Ivan Chernyakhovsky*

ORCID: 0000-0002-3664-3636

Калітник Максим Сергійович

*старший науковий співробітник наукового центру проблем виховання
добročесності та запобігання корупції у секторі безпеки та оборони
Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського*

Калитнык Максим Сергеевич

*старший научный сотрудник научного центра проблем воспитания
добродетели и предотвращения коррупции в секторе безопасности и обороны
Национальный университет обороны Украины имени Ивана Черныховского*

Kalitnyk Maksym

*Senior Researcher at the Scientific Center for Integrity Education
and Corruption Prevention in the Security and Defense Sector
National University Defense of Ukraine named after Ivan Chernyakhovsky*

ORCID: 0000-0002-7897-9138

Пікуль Ростислав Володимирович

*старший науковий співробітник наукового центру проблем виховання
добросесності та запобігання корупції у секторі безпеки та оборони
Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського*

Пікуль Ростислав Владимирович

*старший научный сотрудник научного центра проблем воспитания
добродетели и предотвращения коррупции в секторе безопасности и обороны
Национальный университет обороны Украины имени Ивана Черныховского*

Pikul Rostyslav

*Senior Researcher at the Scientific Center for Integrity Education
and Corruption Prevention in the Security and Defense Sector
National University Defense of Ukraine named after Ivan Chernyakhovsky*

ORCID: 0000-0003-3928-9596

**ВИЗНАЧЕННЯ ЙМОВІРНИХ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ ПІД ЧАС
ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ
ОПРЕДЕЛЕНИЕ ВЕРОЯТНЫХ КОРРУПЦИОННЫХ РИСКОВ ВО
ВРЕМЯ ПРИМЕНЕНИЯ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ УКРАИНЫ
DETERMINATION OF PROBABLE CORRUPTION RISKS DURING
THE APPLICATION OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE**

Анотація. Серед основних процесів сучасного суспільного розвитку більшість науковців виокремлюють глобалізаційні. Україна як одна з найбільших європейських держав, володіючи великим економічним та геополітичним потенціалом, не може залишатися осторонь світових тенденцій. Однак державним управлінням, політикам і науковцям необхідно пам'ятати про численні перешкоди, які неодмінно супроводжують такі важливі для суспільства явища. І чи не найнебезпечнішою загрозою розвитку суспільства нині є корупція.

Сьогодні немає жодної країни, де корупція була би повністю викорінена. Жодна із соціально-політичних і економічних систем не мала, не має і не може мати повного імунітету до корупції. Корупція може існувати тривалий час навіть у розвинутих демократичних країнах та у відкритих ринкових економіках. Відмінність полягає не в наявності чи відсутності корупції як такої, а в її масштабах, характері корупційних проявів, впливі на економічні, соціальні, політичні, правові та інші процеси. З одного боку, корупція характеризує основні суспільні відносини, здійснювані у державі та суспільстві, з другого – впливає на економіку, політику, право, ідеологію, суспільну психологію тощо. У корупції проявляються неефективність влади, недосконалість важливіших державних і суспільних інститутів. Так, головуючи на засіданні Національного антикорупційного комітету, Президент України наголосив: "Боротьба з корупцією – життєво необхідна справа суспільства, оскільки це явище загрожує національній безпеці та конституційному ладу в Україні".

Україна відноситься до країн з наявними зонами веденням бойових дій яким притаманно зростання рівня корупції. Потрібно розуміти, що корупція становить собою ключову загрозу національній безпеці держави, при цьому, має синергетичний вплив на всі інші загрози в безпековій сфері, сприяючи діяльності різних форм організованої злочинності, посилюючи суспільну нестабільність, позбавляючи державу можливостей виконувати покладені на неї суспільством функції, унеможлиблюючи економічний розвиток.

Ключові слова: корупція, ризики, конфлікт, ресурси, міжнародна допомога, звітність, прозорість.

Анотація. Среди основных процессов современного общественного развития большинство ученых выделяют глобализационные. Украина как одно из крупнейших европейских государств, обладая большим

экономическим и геополитическим потенциалом, не может оставаться в стороне от мировых тенденций. Однако государственным управленцам, политикам и ученым необходимо помнить о многочисленных препятствиях, которые непременно сопровождают столь важные для общества явления. И едва ли не самой опасной угрозой развитию общества сейчас коррупция. Сегодня нет ни одной страны, где коррупция была бы полностью искоренена. Ни одна из социально-политических и экономических систем не имела, не имеет и не может иметь полный иммунитет к коррупции. Коррупция может длительное время существовать даже в развитых демократических странах и в открытых рыночных экономиках. Отличие заключается не в наличии или отсутствии коррупции как таковой, а в ее масштабах, характере коррупционных проявлений, влиянии на экономические, социальные, политические, правовые и другие процессы. С одной стороны, коррупция характеризует основные общественные отношения, осуществляемые в государстве и обществе, а с другой – влияет на экономику, политику, право, идеологию, общественную психологию и т.д. В коррупции проявляются неэффективность власти, несовершенство более важных государственных и общественных институтов. Так, председательствуя на заседании Национального антикоррупционного комитета, Президент Украины подчеркнул: "Борьба с коррупцией – жизненно необходимое дело общества, поскольку это явление угрожает национальной безопасности и конституционному строю в Украине".

Украина относится к странам с имеющимися зонами ведения боевых действий, которым присущ рост уровня коррупции. Нужно понимать, что коррупция представляет собой ключевую угрозу национальной безопасности государства, при этом имеет синергетическое влияние на все другие угрозы в сфере безопасности, способствуя деятельности различных форм организованной преступности, усиливая общественную

нестабильность, лишая государство возможностей выполнять возложенные на нее обществом функции, делая невозможным экономический. развитие.

Ключевые слова: коррупция, риски, конфликты, ресурсы, международная помощь, отчетность, прозрачность.

Summary. *Among the main processes of modern social development, the majority of scientists single out globalization. Ukraine, as one of the largest European states with great economic and geopolitical potential, cannot remain aloof from world trends. However, public managers, politicians and scientists need to remember the numerous obstacles that inevitably accompany such important phenomena for society. And perhaps the most dangerous threat to the development of society today is corruption. Today, there is no country where corruption has been completely eradicated. None of the socio-political and economic systems had, does not have, and cannot have complete immunity to corruption. Corruption can exist for a long time even in developed democratic countries and in countries with an open market economy. The difference is not in the presence or absence of corruption as such, but in its scale, nature of corruption manifestations, influence on economic, social, political, legal and other processes. On the one hand, corruption characterizes the main social relations carried out in the state and society, on the other - it affects the economy, politics, law, ideology, social psychology, etc. Corruption manifests itself in the ineffectiveness of the government, the imperfection of the most important state and social institutions. Thus, presiding over a meeting of the National Anti-Corruption Committee, the President of Ukraine emphasized: "The fight against corruption is a vital matter for society, as this phenomenon threatens national security and the constitutional order in Ukraine."*

Ukraine belongs to the countries with war zones, which are characterized by an increase in the level of corruption. It is necessary to understand that

corruption is a key threat to the national security of the state, at the same time it has a synergistic effect on all other threats in the field of security, contributing to the activities of various forms of organized crime, increasing social instability, which deprives the state of the ability to perform the functions assigned to it by society, hindering development economy.

Key words: *corruption, risks, conflict, resources, international aid, reporting, transparency.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Корупційна проблематика на сьогодні визнана як на глобальному, так і на національному рівнях. Її руйнівний вплив добре відомий: корупція, що глибоко укорінилась, перешкоджає всебічному економічному зростанню, збільшує соціальну напругу в суспільстві, знижує авторитет держави на міжнародній арені. Проте, не менш важливий наслідок широкомасштабної корупції значно менше визнаний і значно менше вивчений – це її вплив на національну і міжнародну безпеку. Саме тому, проблема запобігання корупції має пріоритетне значення для НАТО, а в умовах ведення бойових дій і проведення ООС на Сході України питання боротьби з корупцією набули нового значення.

За показником Індексу доброчесності в оборонному врядуванні, який щорічно визначає неурядова міжнародна організація Трансперенсі Інтернешнл, Україна має наявність високих корупційних ризиків у секторі оборони, та низький рівень інституційного контролю за корупційними ризиками в установах оборони та безпеки.

Кожну країну оцінюють за п'ятьма сферами ризику в секторі оборони, а саме: політичний, фінансовий, кадровий, ризик для військових операцій та закупівельний.

Найгірший показник в Україні – по військових операціях, адже отримано лише 8 балів зі 100 можливих. Це означає критично високий рівень корупційних ризиків, який, зокрема, погіршив і загальний показник країни в рамках індексу.

Воєнна доктрина України не визнає корупцію як загрозу для успіху операцій і лише поверхнево згадує про такі ризики. Також немає свідчень про те, що корупційні ризики беруться до уваги під час планування операцій. Це може відкривати шлях до корупції в операціях і навіть ставити під загрозу успіх місії.

Розуміння корупційних ризиків у місіях та операціях є життєво необхідним, адже світова практика доводить той факт, що зменшення корупції може бути ключовим чинником, який визначає успіх місії і навпаки, саме корупція може суттєво підірвати легітимність та ефективність міжнародної місії. Оскільки, відповідно до законодавства, ЗСУ можуть брати участь у міжнародному військовому співробітництві, міжнародних операціях та інших заходах, то необхідно враховувати загрозу корупції як в процесі формування так і, безпосередньої участі підрозділів збройних сил.

З урахуванням вищевказаного та задля досягнення положень, визначених Стратегічним оборонним бюлетенем і спрямованих на досягнення повної сумісності ЗСУ з відповідними силами держав-членів НАТО, виникає потреба в інструментах оцінювання ефективності реалізації відповідних антикорупційних заходів, тому дослідження питань щодо розробки критеріїв оцінювання ефективності заходів запобігання корупції під час застосування ЗСУ є актуальними для національного сектору оборони та необхідними для досягнення якісних показників сумісності із збройними силами держав – членів НАТО.

Відповідно, завдання цього полягають у визначенні ймовірних корупційних ризиків під час виконання завдань ЗСУ в національному середовищі та міжнародному військовому співробітництві. Отримані в ході

дослідження результати є підґрунтям для вирішення наукової проблеми – визначення критеріїв оцінювання ефективності реалізації заходів запобігання корупції під час застосування ЗСУ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та прикладні аспекти протидії корупції представлені в наукових здобутках таких правознавців та економістів, як Л.І. Аркуша, В.М. Гаращук, Л.В. Багрій А.М., Бойко, Шахматов, А.В. Волошенко, В.І. Борисов, О.Ю. Бусол, В.В. Василевич, В.В. Голіна, Б.М. та інші. Наукові праці цих авторів є вагомим внеском в осмислення явища корупції і напрацювання заходів протидії їй.

Поряд з цим, актуалізується питання дослідження сучасного стану проблеми протидії корупції та визначення ймовірних корупційних ризиків у секторі безпеки та оборони.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Основним завданням статті є визначення ймовірних корупційних ризиків під час застосування Збройних Сил України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Корупція визнана одним з основних джерел соціально-економічної та політичної нестабільності в усьому світі. В Україні корупція набула системного характеру та інституційних ознак, вона проявляється в усіх сферах суспільства, але більшою мірою, в управлінні державними ресурсами [1].

Загальний рівень сприйняття корупції в Україні залишається високим (у 2019 році, набравши 30 балів зі 100 можливих, Україна за індексом сприйняття корупції посіла 126 місце серед 180 країн світу) [2].

Трьома найважливішими питаннями для України на сьогоднішній день громадяни називають у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях (50%), корупцію (49%) та бідність (38%) [3].

Попри високий рівень довіри, яким користуються збройні сили серед громадян більшості країн світу, проведені міжнародною громадською організацією по боротьбі з корупцією – Трансперенсі Інтернешнл дослідження свідчать, що сфера оборони разом з нафтогазовидобувною промисловістю та будівництвом належать до найбільш корумпованих сфер діяльності, до компетенції яких входить управління державними ресурсами [4].

В Україні сектор безпеки та оборони відноситься до найбільш фінансоємних, оскільки держава вимушена захищати свою незалежність та відстоювати територіальну цілісність, так розмір бюджету на оборону та безпеку в 2020 році складає 245,8 млрд грн, що становить 5,45% ВВП. Ці видатки порівняно з 2019 роком (212,0 млрд грн) збільшено на 33,8 млрд грн, або ж на 16%, та згідно з рішенням Ради національної безпеки і оборони України від 2 листопада 2019 року передбачено спрямувати:

- а) 135,5 млрд грн (3% ВВП) – на оборону;
- б) 110,3 млрд грн (2,45% ВВП) – на безпеку [5].

Як свідчить світовий досвід, сприятливі умови для корупційної діяльності часто виникають саме в оборонному секторі, що ускладнює здійснення суворого нагляду та контролю.

Потенційна вигода від корупційного вчинку залежить від декількох факторів: кількість ресурсів, які знаходяться під контролем державного службовця; влада яку він/вона може використовувати на власний розсуд; рівень прозорості та звітності в оборонному секторі.

В оборонному секторі наведені фактори об’єднуються в поведінку, яка збільшує потенційну вигоду від корупційного вчинку: значні ресурси плюс обставини такі, як потреба в “таємності”, “терміновості”, або “національні інтереси” можуть звузити процес прийняття рішень та суттєво зменшити його прозорість та звітність. Крім того, посилюючим ефектом на розвиток

рівня корупції є наявність зон з веденням бойових дій або “заморожених конфліктів”.

Провідні дослідники у своїх роботах виокремлюють три основних види корупції:

- а) “дрібна” корупція;
- б) “елітна” корупція;
- в) корупційна “піраміда”, яка пов’язує між собою вищі ешелони урядових та військових посадовців і військовослужбовців нижчого та середнього рівня.

Експертами доведено, що збройні конфлікти мають вплив на всі три форми корупції, створюючи умови для поєднання корупції низького та високого рівня з організованою злочинністю та контрабандою. Ці мережі часто добре працюють по обидві боки в зоні конфлікту і без суттєвої поваги до питань лояльності.

Дрібна корупція втягує військовослужбовців нижчого та середнього рівнів, які неспроможні задовольнити свої основні соціальні потреби через низьку платню і незначні соціальні пільги.

В нормальних умовах такий рівень корупції може виглядати порівняно несуттєвим, навіть з огляду на те, що до неї залучаються широкі маси військовослужбовців, які беруть участь у дрібних крадіжках та зловживаннях коштами. Однак, у зонах конфліктів дрібна корупція може стати брутальною.

Марк Пайман (директор Програми оборони та безпеки Transparency International Великобританія) дослідив та зазначив, що в країнах з активними збройними конфліктами військовослужбовці які отримали особистий досвід бойових дій схильні до військових злочинів. У післявоєнних ситуаціях військовослужбовці часто вважають себе гідними – з огляду на свою участь у бойових діях – кращого життя, однак, вони не бачать іншого способу досягти своєї мети, ніж злочинним шляхом. У такому

жорстокому середовищі для військовослужбовця може стати психологічно легко тероризувати місцеве населення шляхом грабежів, убивств, викрадень, тощо.

Військові та напіввійськові структури можуть брати участь у злочинних мережах, які здійснюють контрабанду зброї, наркотиків, цигарок, крадених машин та людей під прикриттям корумпованих урядових чиновників, тому заморожений конфлікт стає вигідним джерелом доходів для всіх конфліктуючих сторін. Підтримувана як згори, так і знизу, корупція стає системною і пронизує всі рівні військових, напіввійськових та цивільних структур. Підтримувана конфліктом корупція стає інтегральною частиною суспільного життя та сприяє становленню таких громад, які можуть чинити спротив врегулюванню конфлікту.

Можемо виокремити основні чинники виникнення корупційних ризиків в оборонному секторі національної економіки:

- можливість контролювати та витратити на власний розсуд посадовими особами значні ресурси (державні та міжнародної допомоги);
- низький рівень транспарентності закупівель, оборонних заказів та звітності;
- наявність зони конфлікту [6].

Неможливо контролювати корупцію, якщо ми не знаємо або не розуміємо умов та обставин, в яких вона з'являється та розвивається. У всьому світі визнано, що раціональне планування заходів по боротьбі з корупцією завжди повинно включати визначення корупційних ризиків, їх вплив та, на основі цього, необхідно здійснювати планування контрзаходів. Тому, управління корупційним ризиком – невід'ємна частина ефективного управління будь-яким проектом, завдяки якому можна максимізувати можливості та мінімізувати затрати в ході досягнення цілей.

Корупційні ризики можуть завдавати шкоди будь-якому сектору національної економіки, але корупція серед сил оборони і безпеки – тих, які покликані захищати населення і реагувати на небезпеку – особливо небезпечна. В деяких випадках вплив корупції проявляється негайно, коли представники сил безпеки чинять насильство над населенням, яке вони повинні захищати. В інших випадках, секретність і утаємниченість, типові для цього сектора, можуть приховувати вплив корупції до виникнення кризи.

18 березня 2014 року, з моменту оприлюднення Указу Президента про мобілізацію, в Україні почався особливий період. З цього моменту наша держава офіційно ввійшла до числа країн проти якої ведеться збройна агресія. Характерною відміною рисою конфліктних та пост-конфліктних держав від стабільних правових і демократичних держав є деградація або повне знищення державних та суспільних механізмів забезпечення основоположних прав людини, значне зростання рівня і масштабів розповсюдження корупції [1].

Проведений аналіз вітчизняних та зарубіжних різноманітних джерел інформації доводить, що основними корупційними сферами під час завдань Збройних Сил України в умовах дій незаконних збройних формувань у середині держави є:

1. Нелегальна торгівля з окупованими територіями.

Першопричиною нелегальної торгівлі є її надприбутковість, яка зумовлена значним попитом на товари з великою різницею цін по обидва боки лінії зіткнення.

Наприклад, згідно з даними дослідження проведеного НАКО, основними шляхами здійснення нелегального переміщення товарів до ОРДЛО є:

- а) через контрольні пункти в'їзду-виїзду на автомобільних шляхах завдяки домовленостям зі службовцями;

- б) через гуманітарно-логістичні центри, які призначені для роздрібно́ї торгівлі, де натомість здійснюється оптова;
- в) поза межами визначених дорожніх коридорів, у цьому випадку укладаються домовленості з військовослужбовцями чи представниками правоохоронних органів, щоб перемістити товари до ОРДЛО в обхід КПВВ [7].

Загроза від системної нелегальної торгівлі з окупованими територіями полягає у нанесенні шкоди обороноздатності, збільшенні зацікавленості певних осіб у затягуванні війни, а також значних економічних та іміджевих втрат [7].

2. Протизаконна торгівля зброєю яка незаконно вивезена з зони бойових дій.

В засобах масової інформації періодично наводиться інформація щодо викриття випадків торгівлі військовослужбовців, або пов’язаних з ними осіб, зброєю, зокрема з зони ООС. Необхідно відмітити, що це діяльність як окремих осіб, так і, більш резонансною за наслідками, злочинних груп.

Підтвердженням вказаному є також статистичні данні, відповідно до яких, кількість кримінальних проваджень, що перебували на розгляді в судах першої інстанції у 2018-2019 роках за статтю 410 КК України “Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухівки або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем” у 2019 році – 94 випадки, 2018 – 97 [8].

3. Нецільове використання міжнародної допомоги.

Ризики нецільового використання ресурсів істотно впливають на готовність донорів надавати допомогу у сфері безпеки. Так, за даними дослідження НАКО, присвяченому проблемним питанням міжнародної допомоги у сфері безпеки, у 2014 році певну частину міжнародної допомоги

так і не було доставлено за призначенням, а в деяких випадках було продано на чорному ринку. Одним із прикладів, який привернув увагу засобів масової інформації, були надані США провізія, об’яви про продаж яких незабаром з’явилися в Інтернеті. Наявна система, на жаль, дозволяє відносно нескладно привласнити військову форму, паливно-мастильні матеріали та продукти харчування. Набагато складніше зробити те саме з військовою технікою та озброєнням – вогнепальною зброєю, технікою та приладами нічного бачення. У таких випадках незаконне привласнення, ймовірно, обмежиться невеликими масштабами із посиленням на бойові втрати. В ході дослідження, респонденти зазначили, що найпростіший спосіб пояснити втрату військового майна – це зазначити, що воно було знищено під час бою чи артилерійського обстрілу, адже у такому випадку є підстави для його подальшого списання [9].

Виникають певні ризики і в процесі проведення службових розслідувань, проведення яких відбувається відповідно до задуму командира військової частини. Командири підрозділів можуть нести відповідальність за неправомірні дії своїх підлеглих, і, відповідно, можуть бути незацікавленими у якісному проведенні розслідування. Але це відноситься лише військового майна невисокої вартості, як одяг чи продовольство; процес списання більш високовартісного майна передбачає залучення представників з органів представництв та відповідних управлінь.

Зауважимо, що дослідження проводилося у 2018 році, в ході якого респонденти неодноразово стверджували, що незаконне привласнення можливо в незначних масштабах, і не змогли надати приклади розкрадання військового майна у великих кількостях. Незважаючи на те, що навіть дрібне привласнення викликає занепокоєння, такі випадки не є системними. Це є суттєвою зміною у порівнянні із 2014 роком, коли ризик незаконного привласнення був досить високим в першу чергу із-за активних бойових дій

та постійного переміщення військ. Це обумовлено здебільшого двома причинами:

по-перше, Військова служба правопорядку у Збройних Силах України отримала можливість повноцінно розслідувати знищення військового майна на передовій. Командирів військових частин навіть просять обґрунтувати втрати військового майна за початковий період війни, хоча досить тяжко надати підкріплене доказами роз'яснення подій, що відбулися декілька років тому;

по-друге, важливим фактором змін стали самі держави-донори. Відповідно до одного інтерв'ю, українська сторона регулярно надає звіти про втрачену та знищену допомогу. Українська сторона ретельно працювала у цьому напрямку, щоб збільшити об'єми донорської допомоги та укріпити довіру країн-донорів. Тиск себе виправдав і органи влади нарешті стали більше уваги приділяти наданню відповідних звітів та дотриманню процедур [9].

Незважаючи на загальне удосконалення системи, донори все ще занепокоєні недостатньою здатністю України здійснювати ефективний контроль наданої допомоги, хоча українська сторона і дала чітко зрозуміти свій намір значно поліпшити якість цих процесів. На думку держав-донорів, їх власна обізнаність щодо стану наданої Україні допомоги значно обмежена в першу чергу із-за ситуації у зоні військового конфлікту та недоліків процедури обліку військового майна.

Ведення паперового обліку та недостатня автоматизація цих процесів значно ускладнюють контроль в режимі реального часу. Процес запровадження програми інвентаризації та обліку був призупинений у 2015 році, що все ще залишає контроль за військовим майном на регіональному рівні та на рівні підрозділів досить складним [9].

Таким чином, хоча й існують процедури фінансових санкцій за втрачене майно і проводяться службові розслідування, у донорів немає

впевненості у дотриманні цих процедур на практиці, а також у здатності відповідних органів ефективно контролювати надану допомогу.

Важливе значення для національної безпеки має той факт, що недоліки процесів обліку та забезпечення відповідного захисту призводять до ускладнення отримання високотехнологічної допомоги, оскільки держави-донори занепокоєні ризиком її нецільового використання. Із-за неналежного управління у якості українських процедур захисту технологій, донори не мають чіткого переконання, що Україна зможе належним чином запобігти їм від усіх ризиків. Один з представників держав-донорів зазначив, що прогалини у цій сфері викликають стурбованість потенційно можливим потраплянням високотехнологічного озброєння до Росії чи інших країн, і назвав це основною причиною ненадання його Україні.

Загальновизнаним фактом є те, що корупційні ризики гальмують розвиток будь-якої країни, й особливо це стосується країн, що перебувають на етапі важких радикальних перетворень, відбираючи обмежені кошти від державних і соціальних програм на задоволення приватних інтересів. Корупційні гроші підривають слабкі основи демократії, створюють умови для незаконного політичного й економічного впливу і не лише душать паростки чесної ініціативи, а й перешкоджають забезпеченню інтересів національної безпеки та оборони [10].

Висновки та перспективи подальших досліджень у цьому напрямку. Узагальнюючи вищевикладене, можемо стверджувати, що корупція в оборонному секторі матиме суттєві негативні наслідки у вигляді відволікання обмежених ресурсів держави від завдань безпеки та оборони і зниження боєздатності Збройних сил. Крім того, відбувається негативний вплив на морально-психологічний стан військовослужбовців, які бачать збагачення окремих посадовців, а самі змушені платити хабарі за участь у миротворчих операціях або за отримання належного їм соціального забезпечення як учасників бойових дій.

Таким чином, можемо дійти висновку, що основними корупційними сферами під час завдань Збройних Сил України в умовах дій незаконних збройних формувань у середині держави є: нелегальна торгівля з окупованими територіями; протизаконна торгівля зброєю яка незаконно вивезена з зони бойових дій; нецільове використання міжнародної допомоги.

Література

1. Волошенко А. Антикорупційний дирижизм: державні регуляторні імперативи протидії системній корупції в Україні : монографія. К. : Парлам. Вид-во, 2018. 392 с.
2. Індекс сприйняття корупції – 2019. Transparency International. URL: <https://www.transparency.org/> (дата звернення 15.09.2020 р.).
3. Війна на Донбасі, корупція та бідність є головними проблемами України – соцдослідження. Реанімаційний пакет реформ. URL: <https://rpr.org.ua/news/viy-na-na-donbasi-koruptsiia-ta-bidnist-ie-holovnyumu-problemamy-ukrainy-sotsdoslidzhennia/> (дата звернення 20.05.2020 р.).
4. Виховання доброчесності та боротьба з корупцією в оборонному секторі: збірник прикладів (компендіум) позитивного досвіду. Женевський Центр демократичного контролю над збройними силами. 2010. 383 с.
5. Загороднюк А. Бюджет Міноборони у 2020 році : офіційний сайт Міністерства оборони України. URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2019/11/05/byudzhhet-minoboroni-u-2020-rocz-i-stane-najbilshim-z-chasiv-nezalezhnosti-ukraini-andrij-zagorodnyuk> (дата звернення 15.09.2020 р.).
6. Волошенко А. Корупція в оборонному секторі: чинники виникнення і прояву. Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць.

- Серія: Історія, міжнародні відносини / Гол. ред. Л. М. Алексієвець. Вип. 19. Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2017. 452 с. С. 307-310.
7. Перетинаючи межу: нелегальна торгівля з окупованим Донбасом, що підриває оборону : дослідження. Незалежний антикорупційний комітет з питань оборони. Transparency International Defence and Security та Transparency International Україна. URL: <https://ti-ukraine.org/research/peretynaiuchy-mezhu-nelehalna-torhivlia-z-okupovanym-donbasom-shcho-pidryvaie-oboronu/> (дата звернення 25.09.2020 р.).
 8. Національна доповідь щодо реалізації засад антикорупційної політики у 2019 році : проєкт. Національне агентство запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/Proyekt-Natsdopovidi-2019.pdf> (дата звернення 09.09.2020 р.)
 9. Міжнародна допомога у сфері безпеки: як удосконалити систему. Незалежний антикорупційний комітет з питань оборони. Transparency International Defence and Security та Transparency International Україна. 2017. С. 37.
 10. Голомша М. Корупційні ризики оборонного сектору України / М. Голомша // "Посилення доброчесності та протидія корупції в оборонному секторі України", міжнар. конф. (2011 р., Київ) Збірник матеріалів..., 16 травня 2011 р. ; за ред. : О. О. Котелянець. Київ : Нац. ін-т стратегічних досліджень, 2011. С. 20-22.

References

1. Voloshenko A. Anti-corruption dirigism: state regulatory imperatives of combating systemic corruption in Ukraine: monogr. K. : Parlam. Publishing House, 2018. 392 p.
2. Index of perception of corruption - 2019. Inter. URL: <http://www.transrarcencu.org/> (access date: September 15, 2020).

3. The war in Donbas, corruption and poverty are the main problems of Ukraine - social research. Reanimation package of reforms. URL: <https://rrr.opg.ua/news/viuna-na-donbaci-koruptsiia-ta-bidnist-ie-holovnumu-rroblemamu-ukrainu-sotsdoslidzhennia/> (date of application 05/20/2020).
4. Education of integrity and fight against corruption in the defense sector: a collection of examples (compendium) of positive experience. Geneva Center for Democratic Control of Armed Forces. 2010. 383 p.
5. Zagorodnyuk A. Budget of the Ministry of Defense for 2020: official website of the Ministry of Defense of Ukraine. URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2019/11/05/byudzhhet-minoboroni-u-2020-roczii-stane-najbilshim-z-chasiv-nezalezhnosti-ukraini-andrij-zagorodnyuk> (date of application 15.09.2020).
6. Voloshenko A. Corruption in the defense industry: factors of occurrence and manifestation. Ukraine-Europe-World. International collection of scientific works. Series: History, international relations / Gol. view. L. M. Alexievets. volume. 19. Ternopil : TNPU named after V. Hnatyuk, 2017. 452 p. P. 307-310.
7. Crossing the border: illegal trade with the occupied Donbas, undermining the defense : research. Independent anti-corruption protection committee. Transparenc International Defense and Security and Transparenc International Ukraine. URL: <https://ti-ukraine.org/pecearch/pepetyuaicyu-mezhu-nelehalan-torhivlia-z-okupovanum-donbacom-shcho-ridruvaie-oboronu/> (date of application 09/25/2020).
8. National report on the implementation of the principles of anti-corruption policy in 2019 : project. National Agency for the Prevention of Corruption. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/Ppoyekt-Natsdorovidi-2019.pdf> (date of application 09.09.2020)

9. International security assistance: how to improve the system. Independent Anti-Corruption Defense Committee. International Defense and Security and International Transnational Ukraine. 2017. P. 37.
10. Golomsha M. Corruption risks of the defense sector of Ukraine / M. Golomsha // "Strengthening integrity and combating corruption in the defense sector of Ukraine", international. conf. (2011, Kyiv) Collection of materials..., May 16, 2011 ; edited by : O. O. Kotelyanets. Kyiv : National Institute of Strategic Studies, 2011. P. 20-22.